

виділеного компонента висловлення. У першому прикладі частка *even* забезпечує розширення комунікативного значення виділеного компонента, вказуючи на те, що навіть той, хто стоїть у кінці списку, може це виконати. Крім цього, вона є лексичним індикатором того, що справа легка. У другому прикладі частка *only* забезпечує звуження комунікативного значення виділеного компонента висловлення, привертаючи увагу на те, що вона була однією з лише двох жінок, які цього досягли. Також ця емфатична частка є лексичним індикатором наявності імпліцитного смислу, що справа була нелегка. На нашу думку, емфаза забезпечує привертання уваги до пропозиційного компонента, і породжує у свідомості інтерпретатора зв'язок з імпліцитною інформацією.

Таким чином, це дослідження дозволяє констатувати, що емфатичні частки підсилюють не значення компонента, а його комунікативну значущість в межах висловлення. Фактично емфатичні частки є виразниками важливої частини змістовного аспекту висловлювання. **Перспективним** у дослідженні вважаємо подальший аналіз кожної з емфатичних часток, які у мовленні слугують носіями комунікативних смислів шляхом виділення одного з компонентів висловлення, і є лексичними індикаторами наявності імпліцитних смислів у його семантичній структурі.

Література

Бацевич Ф.С. Імпліцитна інформація у висловленнях і дискурсивні слова (на матеріалі часток української мови)/Ф.С.Бацевич // Мовознавство. – 2012. – № 5. – С. 3-12. Безпояско О.К. Граматика української мови./О.К.Безпояско, К.Г.Городенська, В.М.Русанівський. – Київ. «Либідь», 1993. – 330 с. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. /І.Р.Вихованець. – Київ, 1988. – 255 с. Ганич Д. І. Словник лінгвістичних термінів. /Д.І.Ганич, І.С.Олійник. – К.: Вища школа, 1985. Кобозева І.М. Проблемы описания частиц в исследованиях 80-х годов./И.М.Кобозева // Прагматика и семантика: сборник научно-аналитических обзоров. – Москва, 1991. – С. 147-178. Николаева Т.М. Семантика акцентного выделения. / Т.М. Николаева. – М., 1982. – С. 58. Николаева Т.М. Функции частиц в высказывании. / Т.М. Николаева. – М., 1985. – 169 с. Старикова Е.Н. Импліцитная предикативность в современном английском языке. /Е.Н.Старикова. – Киев, 1974. – С. 56-75. Ярцева В.Н. Языкознание./В.Н.Ярцева. – Большой энциклопедический словарь. М: Большая Российская энциклопедия, 1998. – 685 с. *British National Corpus*. – Режим доступу: <http://info.ox.ac.uk/bnc/index.html>. 2007. *Oxford Dictionaries*. – Режим доступу: <http://www.oxforddictionaries.com>

УДК 811.11`342.1

ВАРЛАКОВА А. В.

(Київський національний лінгвістичний університет)

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ВОКАЛІЧНИХ СИСТЕМ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

У статті проаналізовано різні підходи до класифікації голосних звуків англійської та української мов і виокремлено характерні фонетичні особливості порівнюваних мов. Також досліджено позиції голосних у складі та слові, від яких залежать фонетичні характеристики звуків.

Ключові слова: вокалізм, сегментний рівень, монофтонг, дифтонг, наголос, редукція, опозиція.

Варлакова А. В. Систематизация подходов к классификации вокалических систем английского и украинского языков. В статье анализируются разные подходы к классификации гласных звуков английского и украинского языков и выделяются характерные фонетические особенности сравниваемых языков. Так же исследуются позиции гласных в слове и слове, от которых зависят фонетические характеристики звуков.

Ключевые слова: вокализм, сегментный уровень, монофтонг, дифтонг, ударение, редукция, оппозиция.

Varlakova A. V. Approaches to classification of vocalic systems of English and Ukrainian languages. In this article different approaches to vowel sounds` classification of English and Ukrainian languages analyzed and distinctive phonetic features of compared languages are highlighted. Also the position of vowel sounds in a syllable and in a word, which the phonetic characteristics of sounds depend on, are investigated.

Key words: vocalism, segmental level, monophthong, diphthong, stress, reduction, opposition.

Постановка наукової проблеми та її значення. На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки значну увагу дослідників привертає встановлення особливостей вокалічних систем англійської та української мов, у зв'язку з необхідністю подолання вимовних відхилень в англійському мовленні носіїв української мови. Особливу зацікавленість викликають питання встановлення причин фонетичної інтерференції на сегментному рівні, які потребують подальшого дослідження.

Значний внесок у розробку вище зазначених проблем зробили Васильєв В. А., Гімсон А., Джоунз Д., Кодзасов В. С., Кривнова О. Ф., Торсуєв Г. П., Тоцька Н. І., Трубецкой Н. С. Вокалічна система англійської мови є об'єктом багатьох сучасних наукових досліджень таких вчених, як Валігура О. Р., Flege J., Fromkin V., Jenkins J., Major R., Mott B., O'Connor J.

Аналіз наукових робіт показав, що характеризуючи вокалічну систему англійської мови, вчені не можуть дійти згоди щодо критеріїв класифікації, характеристики та фонемного складу мови. Більше того, характерні особливості англійської вокалічної системи спричиняють труднощі при реалізації носіями української мови англійських звукових сегментів. До того ж, відхилення від вимовної норми англійської мови можуть стати причиною нерозуміння або хибного сприйняття з боку носіїв мови. У зв'язку з цим, **мета** нашої статті полягає у виявленні та узагальненні особливостей вокалічних систем порівнюваних мов.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**

- схарактеризувати основні підходи до класифікації голосних звуків англійської та української мов;
- виокремити характерні фонетичні особливості порівнюваних мов;
- визначити вплив дистрибуції, наголосу, структури слова і складу на реалізацію звуків у мовленні.

Об'єктом проведеного дослідження є реалізація англійського вокалізму в мовленні українців.

Предмет дослідження складають голосні звукові сегменти англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи вокалічну систему англійської мови, вчені не дійшли спільного висновку. Таким чином, одні стверджують, що система голосних англійської мови містить 8 монофтонгів і 12 дифтонгів [O'Connor 1980, p. 43], інші дотримуються думки, що існує 8 кардинальних голосних і 8 другорядних кардинальних голосних, дифтонгоїди та трифтонги [Jones 1967, p. 87]. Деякі також відзначають існування 10 монофтонгів, 8 дифтонгів і двох дифтонгоїдів [Васильєв 1970, с. 196], які є ідіфонами і можуть бути замінені довгими монофтонгами [i:] та [u:]. Також більшість стверджує, що в дифтонгах один елемент є вершиною, а інший – глайдом [Васильєв 1970, с. 198; Кодзасов 2001, с. 370; Jones 1967, p. 89]. У залежності від положення вершини, розрізняють дифтонги низхідні, в яких склад утворюється першим елементом, та висхідні, в яких склад утворюється другим елементом. Всі англійські дифтонги традиційно вважаються низхідними, при русі глайду до [ʊ], [ɪ], [ə] [Васильєв 1970, с. 198; Кодзасов 2001, с. 370; Fromkin 2011, p. 248].

Незважаючи на це, Д. Джоунз стверджує, що в англійській мові існують висхідні дифтонги в ненаголошеній позиції [Jones 1967, p. 101]. Визначальною характеристикою системи голосних англійської мови є напруженість. Д. Джоунз виокремлює дифтонгоїди [i:] та [u:] як напружені, а Г. П. Торсуєв відносить до напружених всі довгі голосні. Всі довгі монофтонги та дифтонги у ненаголошеному відкритому складі вимовляють з певним послабленням звуку в кінці [Торсуєв 1975, с. 187; Jones 1967, p. 101].

Ті ж самі критерії можна застосувати для встановлення фонетичного статусу так званих трифтонгів. Вони повинні бути монофонемною неподільною єдністю. Але спектрографічний та кінестетичний аналіз довів, що між слайдом та нейтральним голосним може відбуватися складоподіл [Васильєв 1970, с. 199; Кодзасов 2001, с. 378; Jones 1967, p. 103]

Українські голосні вимовляються чітко й виразно як у наголошеній позиції, так і у ненаголошеній, але у ненаголошеній позиції вимовляються майже у два рази коротше, і, як наслідок, зі зміною якості, що найбільш помітно для голосних з дуже подібними артикуляційними параметрами. Проте в українській мові немає коротких редукованих голосних, ненаголошені голосні, так само як і наголошені є звуками повного творення.

Відсутність диференціації ненаголошених [ɪ] та [ɛ] – одна з найхарактерніших рис українського вокалізму. Деякі слова можуть вимовлятися абсолютно однаково: минé – менé [mɛ́ nɛ́] [меинé], наведú – на видú [nɔ́wɪ́ du] [навиедú]. Загалом українському вокалізму властива регресивна дистантна гармонійна асиміляція голосних, в якій голосні у деякій мірі уподібнюються до голосних наступного складу за рядом, піднесенням і огубленістю [Тоцька 1973, с. 197].

Відомо, що характерною рисою системи англійського вокалізму є наявність в дифтонгів та трифтонгів, відсутність яких в українській мові зумовлює вимовні відхилення в англійському мовленні українців. Опозиція довгих і коротких голосних була притаманна давнім слов'янським діалектам, але українською мовою успадкована не була. Реалізація змісторозрізнавальної функції за допомогою опозиції довготи зумовлює зміну якості звука – ряду та підйому. Ще однією визначною рисою англійської вокалічної системи є ознака напруженості [Васильєв 1970, с. 203; Кодзасов 2001, с. 382; Леонтьєва 1988, с. 204].

Властиве англійській мові чергування наголошених і ненаголошених складів пов'язане з мовленнєвою мелодикою, фразовим наголосом та темпом. Одна і та сама голосна може зустрічатися у наголошеній, переднаголошеній та після наголошеній позиції. Цьому сприяє наявність у багатьох словах англійської мови другорядного наголосу, який в українській мові мають лише складні слова. Єдина ритмічна схема, що обмежується розподілом голосних по ненаголошеним складам відносно наголошеного складу, не характерна для англійської мови, хоча загальна тенденція до звуження і централізації ненаголошених голосних певною мірою виявляється [Торсуєв 1975, с. 66; Jenkins 2000, p. 132].

Розподіл голосних може залежати від місця наголосу, а сегменти складу можуть обмежувати його просодичні можливості, що зумовлює перетин опису просодії та сегментної фонотактики. Окрім законів розташування сегментів, склад може мати власні просодичні ознаки, що характеризують його як цілісну супрасегментну одиницю [Mott 2009, p. 35]. Відмінною особливістю основних просодичних засобів є те, що кожен з них може бути використаний і локально (у складі фразових акцентів), і інтегрально (як загальна характеристика інтонаційної групи). Слід наголосити, що будь-яке речення містить як акцентні, так і інтегральні компоненти інтонації. Однак інтегральні характеристики у формальному мовленні зазвичай мають нейтральні значення. Марковані інтегральні ознаки особливо типові для діалогічного та художнього мовлення [Cruttenden 2001, p. 154].

Тенденція до стиснення слів і словосполучень за рахунок редукції ненаголошених складів в англійській мові призводить до рівномірності ритму, його ізохронності. При наявності у слові або синтагмі декількох ненаголошених елементів темп їх вимови прискорюється. Контраст між наголошеними і ненаголошеними складами призводить до членування фрази на акцентні (ритмічні) групи [Комар 2001, с. 383].

Закономірності організації акцентно-ритмічної структури слова - одна з найяскравіших національних особливостей будь-якої мови. Саме акцентно-ритмічна організація слова створює абсолютно індивідуальну у цілому мелодіку мовлення. Звукова будова слова складається з чотирьох субструктур, однією з яких і є акцентно-ритмічна структура. За визначенням Г. П. Торсуєва, звукова будова слова - складне утворення, специфічне у принципі для кожної мовної системи. Усі чотири структури, що утворюють фонетичне слово, тісно пов'язані між собою, активно взаємодіють і існують лише у діалектичній єдності, в якій фонемна структура розглядається як послідовність голосних і приголосних у слові. Структура сполучення фонем, в свою чергу, аналізується у контексті артикуляційно-акустичного зв'язку та взаємовпливу голосних і приголосних, завдяки чому утворюються якісні модифікації голосних і приголосних у слові. Силабічна структура визначається як будова складів, їхніх меж, дистрибуцій у слові. Акцентно-ритмічна структура аналізується за допомогою співвідношення складів слова у часовій послідовності: градація складів за довжиною, силою і напруженістю артикуляції залежно від місця у слові [Торсуєв 1975, с. 266].

Акцентно-ритмічна структура виконує об'єднуючу функцію, створюючи органічну єдність - фонетичне слово [O'Connor 1980, p. 102].

На особливому статусі словесного наголосу акцентував увагу у своїх дослідженнях Л. Р. Зіндер. Він стверджує, що словесний наголос - це не тільки виділення тим чи іншим способом окремих складів, а й наявність у наголошеному складі специфічних якостей, відсутніх у ненаголошеному [Зиндер 1979, с. 213].

Наукові дослідження з фонетики, у тому числі й інструментальні, свідчать, що характер і принципи акцентно-ритмічної структури значною мірою залежать від природи наголосу. Наголошений склад впливає на всі інші склади слова, підпорядковуючи їх, формує у такий спосіб систему ненаголошеного вокалізму у мові [Wells 1982, p. 120].

Висновки. Отже, слід зазначити, що основні фонетичні труднощі для носіїв української мови, пов'язані з особливостями англійської вокалічної системи, становить відсутність редукції голосних в українській мові, виразна повнозвучна вимова голосних і приголосних у сильних і слабких позиціях, плавна акцентно-ритмічна структура слова рідної мови. Різні ритмічні схеми та акцентуаційні норми також спричиняють відхилення від вимовної норми. **Перспектива подальших досліджень.** Зазначені проблеми зумовлюють перспективи подальших досліджень вокалічних систем англійської і української мов та впливу реалізації голосних звуків, зокрема ненаголошених, на просодичні характеристики англійського мовлення носіїв української мови.

Література

- Васильев В. А.* English phonetics / В. А. Васильев. – М.: НСПН, 1970. – 324 с. *Зиндер Л. Р.* Общая фонетика: Учебн. пособие / Л. Р. Зиндер. – 2-е изд. – М.: Высш. школа, 1979. – 312 с. *Кодзасов С. В.* Общая фонетика: Учебник / С. В. Кодзасов, О. Ф. Кривнова. – М.: Рос. гос. гуманитар. ун-т, 2001. – 592 с. *Комар Л.* Вокалічна та консонантна організація фонемних структур іншомовних слів у британській вимовній нормі // Наукові записки. Серія: Філологічні науки. – № 81 (1). – К:2001. – С. 382-384. *Леонтьева С. Ф.* Теоретическая фонетика английского языка: Учебник / С. Ф. Леонтьева. – 2-е изд., испр. и доп. – М., 1988. – 274 с. *Торсуев Г. П.* Стрoение слога и аллофоны в английском языке. – М., 1975. – 332 с. *Тоцька Н. І.* Голосні фонемі української літературної мови. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1973. – 237 с. *Cruttenden A.* Gimson's Pronunciation of English / Alan Cruttenden. – Sixth edition. – London: Arnold, 2001. – 339 p. *Fromkin V.* An Introduction to Language / Viktoria Fromkin, Robert Rodman, Nina Hyams. – Boston: Cengage Learning, 2011. – 612 p. *Jenkins J.* The Phonology of English as an International Language: new models, new norms, new goals / Jennifer Jenkins. – Oxford: Oxford University Press, 2000. – 266 p. *Jones D.* An Outline of English Phonetics / Daniel Jones. – Cambridge: Cambridge University Press, 1967. – 183 p. *Mott B.* Practical Advice on the Transcription of the Unstressed Vowel System for Non-native Students of English / Brian Mott // Ta(l)king English Phonetics Across Frontiers. – Cambridge: CSP, 2009. – P. 33-43. *O'Connor J. D.* Better English Pronunciation / James O'Connor. – C.: Cambridge University Press, 1980. – 150 p. *Wells J.* Overcoming Phonetic Interference / John Wells // Accents of English. – Third volume. – Cambridge: Cambridge University Press, 1982. – P. 118-130.

УДК 811.111'37

ГУЗЕРЧУК О.О.

(Київський національний лінгвістичний університет)

ПІДБАДЬОРЮВАННЯ В СИСТЕМІ СПОНУКАЛЬНИХ МОВЛЕННЕВИХ АКТИВ

У статті подано визначення акту підбадьорювання та його місця в системі спонукальних мовленневих актів. Розглянуто особливості акту підбадьорювання на основі прагматичного підходу з урахуванням психофізіологічних, функціональних, семантичних характеристик, що дозволяють протиставити його іншим мовленневим актам.

Ключові слова: підбадьорювання, спонукальний акт, респонсивний акт, організуючий тип підбадьорювання, гармонізуючий тип підбадьорювання, енергетичний центр, волевий блок.

Гузєрчук О.О. **Ободрение в системе инъюнктивных речевых актов.** В статье подается определение акта ободрения и его места в системе инъюнктивных речевых актов. Рассматриваются особенности акта ободрения на основе прагматического подхода с учетом психофизиологических, функциональных и семантических характеристик, что позволяет противопоставить его другим речевым актам.

Ключевые слова: ободрение, инъюнктивный акт, респонсивный акт, организующий тип ободрения, гармонизирующий тип ободрения, энергетический центр, волевой блок.

Guzerchuk O.O. **Encouragement in the system of injunctive speech acts.** The article presents the definition of the encouragement speech act and its place in the system of injunctive speech acts. The author substantiates the peculiarities of encouragement speech act on the basis of the pragmatic approach taking into account psycho-physiological, functional and semantic characteristics which enables to oppose it to other speech acts.

Key words: encouragement, injunctive act, responsive act, organizing type of encouragement, harmonizing type of encouragement, energetic center, volitional block.

Загальновідомим є той факт, що одним з напрямів дослідження сучасної лінгвістики є вивчення мовленневих актів. Разом з тим, на сьогоднішній день не існує уніфікованої класифікації мовленневих актів: навіть такі дослідники прагматики, як Г. Г. Почепцов, Дж. Остін, Дж. Серль і П. Стросон [Почепцов 2009; Austin 1962; Searle 1978; Strawson 1973] та інші виокремлюють різні класи мовленневих актів. При цьому фактично всі вони виділяють спонукальні акти в один із найбільших і найважливіших класів, які охоплюють різні за своєю ілюктивною силою висловлення: наказ, прохання, порада, вимога, наполегливе переконування, пропозиція, інструкція, повчання, дозвіл, згода, заборона, виклик, веління, пересторога, заохочення, моління, благання тощо [Багмут 1980, с. 4-6]. Як свідчить цей перелік, до одного класу часто відносять мовленнєві акти, які відрізняються один від одного і